

מוסד המשפחה:

בלי משפחה קשה לאדם להתקיים, המשפחה משמט לצרכים מאוד בסיסיים. המשפחה היא ערך מאוד פונקציונאלי, למרות שיש דיס-פונקציות לא פשוטות המשפחה מלאת פונקציות:

- הסדרה של יחסי מין והמשכיות- המשך ביולוגי
- המשפחה נותנת תמיכה רגשית – צרכים אקספרסיביים.
- ביטחון חומרי- צרכים אינסטרומנטאליים.
- סוכנת חיברות (= תהליך בו אדם נהיה חבר בקבוצה שלו) ← חינוך
- הצבה חברתית- איפה הנקודת זינוק בתוך החברה – לתת לאדם הגדרה למי שהוא. המשפחה כקבוצה- ע"י תרומה לפרט וע"י תרומה לחברה.
- המשפחה מעניקה לאדם בית, דוחפת אותו לעשות ולהתקיים בחברה והתרומה לחברה היא שהחברה מקבלת את האדם הנכון שהמשפחה הכינה.

האם המשפחה היא אוניברסל תרבותי?

אוניברסליזם תרבותי = נורמה שקיימת בכל תרבות בעולם.
סוציולוגים חקרו ברחבי העולם ובדקו האם המשפחה היא אוניברסליזם תרבותי ומצאו 2 תברות בהם המשפחה לא היוותה ערך עליון:

◆ בני מוסו: חברה מנותקת בדרום מערב סין, אוטונומית מבחינת כלכלה. אין בחברה הזו טקס חתונה, ונשים לא קשורות לגבר מסוים. הנשים מוצאות גבר שמוצא-חן בעיניהן (הגברים גרים אצל האימא) ומזמינות אותו ללילה. הרכוש עובר לבנות.
הסוציולוגים אמרו שלמרות שאין אבא במשחה זו עדיין נקראת משפחה: הגברים גרים אצל האימא- משפחה.

◆ הקיבוץ: מבחינתם חשובה בעבודה, שללו את מוסד המשפחה, למרות שבאו יחידים התגבשו למשפחות. בבוא העת נולדו ילדים אותם הכניסו לבתי ילדים, והיה בתי נשים ובתי גברים. אנשים לא הצליחו במבחינה רגשית להתמודד עם זה וביטלו את זה לחלוטין. היום בקיבוץ המשפחות מתנהלות כמשפחות לכל דבר.
קיבוץ- חברה שניסתה לפעול בלי משפחה ולא צלחה, למרות שצמצמה את תפקיד המשפחה.
← מסקנה: המשפחה היא אוניברסל תרבותי.

המשפחה בגישת הקונפליקט:

גישת הקונפליקט מגדירה את המשפחה כ"שדה קרב".
הגישה עוסקת בקונפליקט בין הילדים להורים.

אפשרות א' לגישת הקונפליקט:

מי נגד מי ? הורים וילדים.

מי בעל היתרון ? הורים. ובעל החיסרון ? ילדים.

המשאב : כוח, שליטה עוצמה, החלטות, חינוך.

שינוי ? יכול להתרחש.

אפשרות ב' לגישת הקונפליקט:

מי נגד מי ? גברים ונשים.

מי בעל היתרון ? גברים, מחזיקים בכסף מעמדות וכו'

ובעל החיסרון ? נשים.

* לגברים אין רצון לשוויון.

איך קרה שהגברים מחזיקים ביתרון?

בהתחלה הנשים והגברים פעלו ועבדו באופן שווה, ואז בחברה התעשייתית רק גברים הלכו לעבוד והנשים נשארו לעבוד בבית בגידול הילדים ומטלות הבית, בלי לקבל כסף. ואילו הגברים היו משתכרים במפעל והכסף הניב אצלם את היתרון.

הגברים לא רוצים לרדת ממעמדם ולהוריד את המשאב שמקנה להם יתרון: השליטה והעוצמה.

שינוי ? יש שינוי, הנשים מקיימות אגודות לצורך שוויון שינוי ברמת במיקרו (לעשות כלים, כביסה וכו' שגברים **פן** עושים היום) וגם ברמת המאקרו – כגון: חוקים במדינה.

למרות השינוי, החברה עדיין נשלטת בידי הגברים.

← תיאוריית-הקונפליקט: משפחה היא דבר לא טוב ואשמה בכך שמעמד האישה נחות משל הגבר, ובגלל המשפחה נוצר חוסר שוויון ומה שצריך זה שהנשים יאבקו על זכויותיהם ושוויונם.

הגדרת המשפחה:

(בהגדרה צריך להבחין בין הרצוי למצוי. כמו כן, כל תרבות שונה תגדיר את המשפחה בצורה שונה. לחברה יש תפקיד חשוב בהגדרת המשפחה.)

מרדוק (1945): משפחה צריכה לכלול גבר ואישה נשואים + צאצאים.

הבעיות: משפחות חד-הוריות, מאומצים, חד מיני לא מתקבלים.

סטייסי (1990): משפחה היא קבוצת אנשים שאוהבים זה את זה, ודואגים זה לזה.

הבעיות: הגדרה מאוד רחבה וכוללת המון דברים, וגם אם זה קבוצת אנשים שיש אלימות ואין אהבה זה לא יקרא משפחה למרות שהם נשואים ויש ילדים.

משוניס (1994): משפחה היא קבוצת חברתית של 2 אנשים או יותר הקשורים בקרבת דם, נישואים או אימוץ וחיים בד"כ יחד.

טרוסט (1996): משפחה מורכבת מדיאדות, כל שינוי מוסיף או גורע דיאדה.

בהתחלה הגדרת משפחה הייתה יותר מצומצמת, כבולה ומרובעת לדגם אחד, אך במשך הזמן ההגדרות התפתחו והתרחבו כדי להכיל יותר סוגי משפחות.

סוגי משפחות וקריטריונים למיון:

איך נוצרה המשפחה:

יכולות להיות דרכים שונות להקמת המשפחה:

- * נשואים = טקס שבו ממסדים את הקשר, הוא הופך לרשמי. בכל חברה טקס הנשואים הוא שונה.
- * קוהבטציה = מגורים משותפים, אנשים שגרים יחד ומנהלים משק בית עם ילדים וכו'...
- * חד הורי = זוג שהתגרש / כתוצאה מהתאלמנות / מלכתחילה מתוך בחירה.
- * משפחה מורכבת = משפחה שכוללת ילדים מאומצים או מנשואים קודמים.

מספר בני הזוג:

- * מונוגמיה = נישואים עם בן זוג אחד, גבר אחד לאישה אחת.
- * פוליגמיה = דפוס נשואים המאחד 3 אנשים או יותר:
ביגמיה (גבר נשוי ל2 נשים).
פוליגיניה (גבר שנשוי למספר נשים).
פוליאנדריה (אישה נשואה למספר גברים-נדיר ביותר).

הקשר בין יחידות השייכות של בני הזוג:

2 סוגי קשרים, שקיימים בכל זוג:

- * אנדוגמיה = מתחתנים עם בן זוג, שמאותה יחידה חברתית (יהודים עם יהודים, עשירים עם עשירים, משכילים עם משכילים וכו').
- * אקסוגמיה = נשואים עם בן זוג שהוא מיחידה חברתית שונה (ישראלי עם אמריקאי, עני עם עשיר, דתי עם חילוני וכו'...).

דפוס מגורים: איפה המשפחה גרה:

- * פטרי-לוקאלי = שהזוג הולך לגור עם המשפחה של הבעל או בקרבתה.
- * מטרי-לוקאלי = שהזוג הולך לגור עם המשפחה של האישה או בקרבתה.
- * ניאו-לוקלי = שהזוג הולך לגור במקום חדש שלא קרוב למשפחת המוצא.

דפוס סמכות: מי השולט מבין בני הזוג? :

- * פטריארכאלי = דפוס סמכות שבו האב שולט.
- * פטרי-מטריאלי = דפוס סמכות שבו האם שולטת.
- * שוויוני = השליטה שוויונית והלוקה מאופיינת בטשטוש בין בני הזוג.

אופן הגדלתה של המשפחה:

- * ביולוגית = ילד כתוצאה מהריון אם.
- * אימוץ = צירוף ילד למשפחה באופן חוקי, הוא שווה זכויות כילד ביולוגי.
- * הפריה מלאכותית = ההפריה מתרחשת באופן מלאכותי מחוץ לגוף, ע"י מבחנה.
- * פונדקאות = אישה זרה נושאת את התינוק ברחמה בשביל הזוג.

יחידת השייכות המשפחתית במחזור חייה:

- * מש' מוצא = המשפחה בה האדם נולד.
- * מש' הקמה = המשפחה אותה האדם הקים ע"י נישואים.

זהות המסגרת המשפחתית- מי נמנה עימה ע"פ ההגדרה התרבותית:

- * מש' גרעינית = המשפחה חיה בנפרד
- * מש' מורחבת = משפחה בה הרבה דורות גרים ביחד.

דפוס ייחוס:

- * פטרי-ליניארי = ייחוס למשפחת האב בלבד, קרובי המשפחה מהצד של האב, הירושה עוברת דרך הגברים.
- * מטרי-ליניארי = ייחוס למשפחת האם בלבד, קרובי משפחה מצד האם, הירושה עוברת דרך הנשים.
- * בליניארי = ייחוס לשני צדדי המשפחה.

רמת משפחתיות:

= המשפחה בחיים. הסוציולוגים בוחנים את רמת המשפחתיות לפי מספר קריטריונים:

- 1) שיעור הנישואין- כמה מתחתנים בחרה המדוברת- ככל שיש יותר חתונות ככה רמת המשפחתיות גבוהה יותר.
- 2) שיעור הגירושין – ככל ששיעור הגירושין בחרה המדוברת גבוהה יותר ככה רמת המשפחתיות נמוכה יותר.
- 3) שיעור פריון – ככל שהאישה יולדת יותר כך רמת המשפחתיות גבוהה.
- 4) שיעור ילודה- כמה ילדים יש בכל אוכלוסייה ? – ככל שיותר, רמת המשפחתיות עולה יותר.

← כשבודקים לפי קריטריונים צריך להסתמך על כולם.

בעצם רמת משפחתיות בודקת עד כמה חשוב ערך המשפחה בחברה.

המשפחה הישראלית:

חוקרים מנסים לאפיין את המשפחה הישראלית.

בישראל ניתן לומר שרמת המשפחתיות גבוהה יחסית למדינות מערביות.

הסבר לרמת המשפחתיות הגבוהה יחסית:

- * מדינה במצור- בישראל יש תחושת סכנה, דבר המגביר את הליכוד ואת התמיכה החברתית. (יהיה יותר פריון ופחות גירושין)
- * הרכב עדתי- מחצית מאזרחי ישראל הם מזרחיים, אצלם רמת המשפחתיות גבוהה.
- * דת ומסורת- מדינת ישראל היא מדינה שהדת חזקה אצלם והדת מחזקת את המשפחה ומעודדת נישואין ופריון.
- * פיקוח חברתי- מדינת ישראל היא מדינה קטנה עם רשת צפופה, דבר המגביר את יציבות המשפחה ואת הנישואין והפריונות ומפחית את הגירושים, מדינה שבה כולם מעוניינים במה שקורה לכולם, היא מדינה יותר משפחתית.

שינויים במשפחה הישראלית:

רמת המשפחתיות במדינת ישראל יורדת, אך נשאר גבוהה ביחס לשאר מדינות מערב, הנישואים יורדים, גיל הנישואים עולה, שיעור הגירושים עולה ומספר הילדים יורד, השינויים קטנים ומזעריים.

הגורמים להיווצרות דפוסי משפחה שונים:

בכל חברה יש סוגי דפוסים שונים.

* השוני בין משפחה מסורתית למשפחה מודרנית

דפוס התנהגות של משפחה לפני המהפכה התעשייתית בה אנשים חיו בכפר ועסקו בחקלאות, לאחר המהפכה התעשייתית עוברים לעיר והאדם והבהמה פוסקים מלעבוד והמכשור והמכונאות יותר נפוצה.

כל משפחה נמצאת בציר בין מודרנית למסורתית:

מודרנית |-----| מסורתית

כיצד השפיעה מודרניזציה על המשפחה?

מודרניזציה =

הגדרה היסטורית – סדרה של שינויים חברתיים שהתרחשו בעיקר במאה שנים האחרונות בעיקר בחברות המערביות וזאת בעיקר בגלל 3 מהפכות:

* המהפכה התעשייתית-אנשים יצרו מכונות שפעלו במקום בני"א ובהמות.

* המהפכה הצרפתית- צרפת עברה מדיקטטורה לדמוקרטיה.

* המהפכה האמריקאית- בעקבות מלחמה על העצמאות, נגד הבריטים. (אמריקה הייתה שייכת לבריטניה)

3 מהפכות אלו יצרו שינויים רבי גודל בכלכלה, בתרבות, בחברה ובתעשייה.

הגדרה אנליטית- ניתוח של כל מיני שינויים במודרניזציה באופן חיובי או שלילי.

(דף תהליכי מודרניזציה המשפיעים על המשפחה)

קריטריונים להבחנה בין משפחה מסורתית למשפחה מודרנית ופוסט מודרנית:

משפחה פוסט מודרנית	משפחה מודרנית	משפחה מסורתית	
קיימת בחירה חופשית. אין פולחן האהבה והיא נחשבת יותר רציונלית.	תהליך בחירה חופשי בין בני הזוג.	שידוך- החלטה בידי ההורים בלבד. (לפעמים נעזרים בשדכן) שיקולי המשפחה על פי הייחוס.	בחירת בן זוג
גרעינית עם ריבוי דגמים.	משפחה גרעינית	משפחה מורחבת ומורכבת בד"כ מבני 3 דורות.	מבנה משפחה
שיוויון- לא מוחלט עדיין. מקבלים יותר את השיוויון. יש אדישות-פחות דאגה. ההורים עסוקים בקריירה והילד עסוק בעצמו.	יש שיוויון בין בני משפחה, יחסים סימטריים גם בין בני הזוג וגם עם הילדים.	יחסים שפועלים לפי היררכיה, אי שיוויון, חוסר סימטריות.	דפוס סמכות ויחסים חברתיים
התפקידים לא כ"כ ברורים, כל אחד יכול לעשות כרצונו ולעסוק במה שירצה.	חלוקת העבודה בין בני הזוג גמישה יותר, וקיים יותר שיוויון ושיתוף בחלוקת התפקידים במשפחה.	החלוקה מוגדרת ונוקשה, לכל מין בבני הזוג התפקיד מוגדר.	חלוקת עבודה ותפקידים
נורמות הולכות ומתמעטות, המשפחה מבלה פחות ביחד.	הנורמות הנוגעות ליחסים במשפחה בן מעטות וגמישות יותר.	יש הרבה נורמות שמתייחסות ליחסים החברתיים במשפחה. גבולות המשפחה ברורים ויציבים המקיפים תחומים רבים בחיים.	נורמות במשפחה
----	מס' התפקידים פוחת, התפקיד מתחלק למוסדות. העבודה לא עוברת במשפחה. תמיכה רגשית התחזקה. בעיקר צרכים אקספרסיביים.	המשפחה ממלאת תפקידים רבים בחיי הפרט והחברה, היא אחראית על חינוך, טיפול, מציבה את הילד חברתית. לא הייתה תמיכה רגשית כמעט, בעיקר צרכים אינסטרומנטאליים.	תפקידי המשפחה

מעמד הולך ופוחת "משפחה פריקה", ריבוי גירושים.	המעמד נתון בוויכוח: כי המשפחה היא תא בסיסי בחברה אבל הגבולות פחות נוקשים ולכן פוחת ערכה במקצת.	המעמד מתחזק בכך שהמשפחה ממלאת פונקציות מרכזיות בחיי החברה. המשפחה הייתה ערך עליון וייחסו לה חשיבות רבה.	מעמד המשפחה בחברה

יהודי אתיופיה במציאות משתנה

ינקות:

באתיופיה: תינוק שגדל באתיופיה גדל במגע הדוק עם אימו (פחות או יותר עד שמתחיל ללכת). האישה לא מגדלת את התינוק לבד אלא נעזרת בכל האנשים מסביב (משפחה מורחבת וגרעינית).
בארץ: הילדים נשלחים למעונות ולמוסדות שמיועדים לגדל ולחנך את הפעוטים. חלק ניכר מהחינוך הוא לא רק מהמשפחה, ולאיתופים היה קשה להבין למי (למשפחה או למדינה) יש יותר אחריות על הילדים- אצלם החינוך והמשפחה באו ביחד.
המלצות: לא לנתק את הילדים מההורים כ"כ מהר, להחזיר את הטיפול לבית וכשהילד נשלח למוסדות – שזה יהיה בשיתוף עם ההורים ובהדרגה.

ילדות :

באתיופיה: ילד זה עד גיל 12, אחרי גיל שנתיים הילד יכול להסתובב חופשי. באתיופיה קיים הבדל ענק בין הילדים למבוגרים מבחינת המעמד. אסור לילדים לשלול מבוגר, להסתכל לו בעיניים, לשטף אותו – האיתופים שמרו בקנאות על ריחוק וכבוד כלפי המבוגרים (היו כללים בורים). יש ענישה פיזית (אך לא מוגזמת...) מגיל 6 הילד מתחיל להשתתף בעבודות הבית. מגיל 9-11 האחריות נהיית יותר גדולה ומגיל 12 הם נחשבים מבוגרים. הילד הולך לבי"ס אם הוא נחשב מספיק מוכשר וזה לטווח של שנתיים בערך ואז הוא הולך לעסוק במשהו אחר (אחד מעבודות הבית וכו'..).

בארץ: הילדים הולכים לבית ספר, חלק מהילדים שמו בפנימיות כי חשבו שהמשפחה מנעה מהילדים להתקדם, מה שגרם לניתוק משמעותי של הילדים מהמשפחה. וזה גרם למצב שמשפיל ומעמיד את ההורים במקום נמוך.
המלצות: לא לנתק את הילדים מהבית, שהמורים ידברו עם ההורים וימצאו דרך לתקשר איתם ולשטף אותם בעולמו של הילד.

הקמת המשפחה :

באתיופיה: השידוכים נעשים ע"י האבות, בודקים שאין קרבת משפה ב7 דורות אחורה, הבת מתחנת בד"כ כשהיא בת 9-13 והגבר שהוא בן 16-20, זה יוצא מציאות של סמכות ושליטת הגבר-פטריארכאליות. אחיה של הכלה שומר עליה לפני החתונה עד לידת הבן הראשון (בד"כ) והחתונה נערכת 7 ימים, ונערכת ע"י הקס.

בארץ: הצעירים נפגשים לבד ובדיקת הדורות נערכת כ5 דורות אחורה (יש שבודקים יותר). נישואים שנערכים ע"י הקס לא תקפים לפי הרבנות, גם הגילאים של החתן והכלה צריכים להיות במעל גיל 18 (זה מה שמקובל) וטקס החתונה נערך יום.
המלצות: הסברה, להסביר לאיתופים איך התרבות מתנהלת + להתיר נישואים שבהם גם יהיה רב וגם קס.

חלוקת תפקידים במשפחה:

באתיופיה: המעמד הוא היררכי, שהגבר בראש, מפרנס. בד"כ האישה עקרת בית ואם יצאה לעבוד זה היה בתוך הכפר. היה יחס ברור של כבוד של האישה כלפי הגבר והוא יכול להכות אותה. המגורים לפי פטרילוקאליות, המשפחה התבססה על המשפחה המורחבת.

בארץ: ההיררכיה השתנתה ומעמד האישה עלה ובעקבות כך מעמד הגבר ירד. כמו כן גם יש ארגונים המסייעים לשמור על כבוד האישה ובעברות כך הגברים גילו קנאה וחשדנות כלפי הנשים שלהם ובחלק מהמקרים האילמות אף גברה ובמשפחות. המשפחה בארץ מתבססת בעיקר על המשפחה הגרעינית.

המלצות: צריך לשמור שכבוד הגבר לא ירד בדרסטיבות.

גיל מעבר וזקנה:

באתיופיה: העדה האתיופית רוכשת כבוד רב לזקן ולחוכמתו. אדם הופך זקן מכמה סיבות:

(א) בעל ניסיון וחכמת חיים שזכו להערכה וכבוד רבים ע"י בני המשפחה והכפר. היו מכונים שמאגלה, שימשו כמתווכים בסכסוכים בתוך המשפחה, כדיינים ושפוטרים.

(ב) אנשים בני 40-50 ומעלה – בני אדם בשלים (מולו סאו).

משפחתם גדלה וילדיהם דואגים לבסיס הכללי, תפקידם לפקח על עבודות הצעירים, שמירה, השגחה בבית ובכפר. הילדים צריכים לטפל בהורים הזקנים, ותמיד היה ילד שלקח על עצמו מטלה זו.

בארץ: זקנים מטופלים ע"י פיליפינים ומוסדות המיועדים לכך, יש פחות הערכה וכבוד כלפי הזקנים – למילה שלהם יש פחות ערך. הזקנים לא רוצים לקבל סיוע חיצוני שלא מבני המשפחה, יש ירידה בסטטוס ובדימוי העצמי שלהם.

המלצות: עירוב בפעילויות חברתיות, הכרה של הממסד בתפקידם, נכונות לשלב ולהשתתף באירועים קהילתיים, לתת כבוד למבוגרים.

המשפחה האתיופית במעבר בין תרבותי:

יהדות אתיופיה בחברה המודרנית	משפחה מסורתית באתיופיה	
הצעירים מחליטים לבד את בן זוגם, מנסים של תהיה קירבה משפחתית של 5 דורות.	השידוך נקבע ע"י האבות, יש חשיבות לייחוס, מראה חיצוני. חשוב לדאוג שלא תהיה קירבה משפחתית במשך 7 דורות.	בחירת בן זוג
משפחה גרעינית- משפחות הרבה פעמים מתפרקות כי הילד הולך לפנימייה וכך מס' הנפשות בבית פוחת.	מורחבת-"ביתא סב", כל משפחה תחת חסותו של גבר זקן.	מבנה המשפחה
הפטריארכליות ירדה, יש יותר שיוויון, מעמד האישה והילדים עולה ומעמד הגבר פוחת.	לגברים המבוגרים ניתנת הסמכות- פטריאכליות מוחלטת.	דפוס סמכות ויחסים חברתיים
הגבר והאישה מפרנסים והילדים לומדים.	חלוקת תפקידים ברורה: גבר- מפרנס והילדים עוזרים מגיל 12. אישה- עקרת בית או מתחזקת את הכפר, הבנות עוזרות מגיל צעיר.	חלוקת עבודה ותפקידים
הנורמות כבר לא תקפות.	יש נורמות ברורות ומסורתיות: ענישה פיזית, טיפול בזקנים, יש קשר הדוק בין אם לתינוק, גיל חתונה, החינוך בבית-לא מחייב.	נורמות במשפחה
התפקידים פוחתים והאתיופים מטילים אחריות על המדינה.	תפקידים רבים: טיפול בילדים, זקנים, המשפחה מחנכת, יחידה כלכלית ומפרנסת.	תפקידי המשפחה
המשפחה הגרעינית יותר חשובה מאשר המשפחה המורחבת. המשפחה לא כ"כ ערך מרכזי.	המשפחה המורחבת יותר חשובה מזוגיות. לא עושים סיפור מגירושים. שומרים על קשר הדוק עם משפחה. המשפחה ושמירה עליה מהווים ערך מרכזי.	מעמד המשפחה בחברה

מגדר ומשפחה:

בעולם המודרני מייחסים חשיבות רבה למין ולמגדר. יש הפרדה מאוד ברורה בין הזכר לנקבה.

מושגים:

מין = ההבדל הביולוגי בין גברים לנשים.

מגדר = המשמעות החברתית של להיות זכר/נקבה (ציפיות מהחברה). לכל חבר יש תפיסת מגדר אחרת. התפיסה השולטת בעולם היא פטריארכאלית- הגבר שולט.

בכל חברה התפיסה מוקצנת בצורה שונה.

למה הפטריארכליות אוניברסלית?

* גישה סוציו-ביולוגית: הנשים יולדות ומניקות, כשאישה בהריון זה מחליש, אחרי הלידה היא נדרשת להשגיח על הילדים והגבר יוצא לפרנס וכך יצא שאישה וילדים תלויים בגבר ובכוח שלו.

* סקסיזם- אמונה שאחד המינים עולה בטבע שלו על מין אחר, הסקסיזם מונע שיוויון זכויות.

כשיש בחברה דמוי מגדר חזק- זה באמת פועל ומשפיע על החברה להתנהג כמו שמצפים ממנה (נשים: עדינות, נחמדות, יפות, מטופחות וכו'; גברים: חזקים, מנהיגים, חכמים וכו').

כיום דימוי המגדר הוא פחות נוקשה (בנים יכולים להתפיףף ולהתבשם לדוגמא, ובת יכולה להיות אתלטית).

היבטים תיאורתיים- התייחסות ל3 הגישות שמסבירות את

הפטריאכליות:

1. **הגישה הפונקציונלית-** אם י שחלוקת עבודה כנראה שזה יעיל.

חברת לקטים וציידים- הגברים היו ציידים כיוון שנדרשים כוחות פיזיים והישרדותיים. ואולי הנשים היו מחוץ לבית ליקטו תבואה ושמרו על הילדים. אך בחברה הפוסט מודרנית זה לא כ"כ משמעותי. אך החלוקה התמסדה והגברים המשיכו להיות בתפקידים פיזיים והנשים היו בתפקידים נוחים יותר. אם המציאות לא משתנה כנראה שככה זה היה נוח.

התיאוריה תומכת בכך שהמשפחה צריכה מנהיג אינסטרומנטלי ומנהיג אקספרסיבי- כל אחד ממלא את הפונקציה שלו.

הביקורת על הגישה: יש מחיר כבד לחלוקה זו, זה נותן תירוץ לכך שהגברים נמצאים במעמד גבוה.

2. **גישת הקונפליקט-** מאבק בין 2 קבוצות

* מאבק נשים גברים

* הצד המקופח- נשים

* משאב- כוח, שליטה, כסף, הגשמה עצמית.

לפי הגישה אנו חיים בתקופה שעוסקת בכסף וזה משפיע על הכוחות האחרים. המשפחה היא האשמה בבעיה. היא מעצימה את הגבר ומנמיכה את האישה, מפילה על האישה "כפל תפקידים"

– גם לעבוד ולפרנס וגם להיות אחראית על הנעשה בבית. הסקסיזם והפטריארכליות זה אידיאולוגיה של הגברים ומי שצריך לפעול נגד זה-זה נשים. הביקורת על הגישה: היא מתייחסת למשפחה כדבר לא טוב, התיאוריה מחפשת רק את המאבק ולא מראה גם את הצדדים החיוביים.

3. גישת האינטראקציה הסימבולית- התכונות והתפקידים של נשים וגברים זה לא ביולוגי אלא קורה בתהליך של תקשורת והבנייה חברתית. הכל תלוי בסביבה החל מהיחס של ההורים, תקשורת, חברה-שמלמדים את הבנים והבנות איך צריך להתנהג. אם למישהו לא נוח אם המצב שמהחינוך כבר דואגים להראות משהו אחר. (איך רוצים שהבנות/הבנים יתנהגו).

המשפחה בקיבוץ: שוות אבל פחות / רקפת זהר: (עמ' 101)

רקפת מתארת בהתחלה את האידיאולוגיה הקיבוצית: שיוויון, אחדות (גם בין נשים לגברים) השאלה אם היום בקיבוצים יש שיוויון.

מסקנתה של רקפת: אין שיוויון = < כולם באו עם אידיאולוגית שיוויון, אך זה לא הלך. עם השנים התפקידים התחלקו לפי מגדר, הגברים היו בתפקידי הייצור, כוח, ניהול וכו', ואילו את הנשים שמו בתפקידים של חינוך, עבודות שירות וכו' (עבודות חסרות יוקרה).

משנות ה-60 ואילך נשים חזרו לעבוד בבית ושם מלאו תפקידים לאחר שכבר התנסו בעבודות אלו בקיבוץ (כביסה, בישול)

כל האידיאולוגיה השיוויונית ירדה לטמיון.

* גישת הפונקציונליזם: כנראה שגם אם בקיבוץ החלוקה היא כזו אז לכל מגדר יש את התפקיד שלו.

* גישת הקונפליקט: הקיבוץ לא מספק לכולם את ערכי השיוויון ולכן הפטריארכליות השתלטה גם על התפקידים בקיבוץ.

רקפת טוענת שהאידיאולוגיה לא הייתה אמיתית מספיק, הם אמנם הוציאו את הנשים מהאחריות על הבית אך שמו אותם אחראיות בתפקידים אלו על כל הקיבוץ (אמא קולקטיבית) ולכן השיוך של כל צד לתפקיד מסוים התחזק הרבה יותר.

המשפחה הפוסט-מודרנית:

התקופה הפוסט מודרנית מקבילה לתקופת הפוסט תעשייתית, אך אינן חופפות לגמרי. בתקופה המודרנית המדע צמח מאוד, תקופה המודרנית תפסה את כל בני האדם דומים, לכל אחד מגיע אותו דבר. התקופה הפוסט מודרנית הבינה שהכל יחסי- אין אמת אחת, כל אחת פועל בדרך אישית, אמיתות מרובות, "רלטביזם" = תפיסת יחסיות. אין מודל, השאיפה של כל אחד היא אישית, הגדרת המשפחה. חינוך זה איך שאתה מגדיר ומצאת הדרך שלך, אין שיפוט של משהו יותר טוב.

המאפיין את התקופה הפוסט מודרנית זה נטייה לשינויי, שינוי מקום מגורים, שינוי קריירה וזהו דבר טוב שמתחדש שבתקופה המודרנית הקיבוע היה הדבר הנכון. תבחר מקצוע אחד ותתמקד בו. הפרט בתקופה הפוסט מודרנית מעורער בעקבות החוסר וודאות בו נמצא. הכל פתוח, אינסוף אפשרויות.

היתרון הוא ההבטחה האדירה שאתה יכול לעשות הכל. החיסרון זה החשש, הפחד להתמודד עם הכל לבד.

מאפייני המשפחה הפוסט-מודרנית:

- * דגמים חלופיים למשפחה- הרבה סוגי משפחות. מבחינת הסמכות וההיררכיה אין להם כל חשיבות. זה מקובל בתקופה פוסט מודרנית כי יש הרבה אמיתות.
- * פחות תלות הדדית ויותר אוטונומיה לבן המשפחה- פחות קשרים בין בני המשפחה. נוצר מצב של "ילדי מפתח"- ילדים שהוריהם עובדים עד מאוחר, והילדים נמצאים ללא ביקורת בפתיחות מלאה, חשיפה של מידע רב. זה מקובל בתקופה הפוסט מודרנית מכיוון ששני ההורים יצאו להגשים את עצמם.
- * יחסי סמכות ושליטה הופכים ליחסי שיוויון- בעבר המונח המתאים למשפחה היה הפטריאכליות- הגבר שלט. וכעת יש יחסי שיוויון במשפחה. הורים מחשיבים את עצמם כשווים לילדים בהחלטות ובבעיות. יש נטייה להורים לראות את הילדים כבוגרים ואחראיים המסוגלים להתמודד עם בעיות שלא דווקא מתאימות להם. זה מקובל בתקופה הפוסט מודרנית מכיוון שההורים מאפשרים לילדים להגשים את עצמם.
- * ציפייה להגשמה עצמית ואושר אישי- כל אדם בתקופה הפוסט מודרנית רוצה ומעוניין להגשמה עצמית, ההורים דוחפים מגיל צעיר לשאוף למימוש עצמי. (לפעמים זה בא על חשבון המשפחה או מתנגש עם ערכים אחרים).
- * שינויים בילודה- שיעור הילודה הולך ופוחת. (בשל השימוש באמצעי מניעה) נוצר מצב של הקפאת ביציות האישה עד למצב שבו היא תמצא את הגבר המתאים- ומכך ניתנת לאנשים האפשרות לבחור איך תראה המשפחה. יש מצבים של דחיית הולדה בגלל הקריירה. ובנוסף, קשה מאוד לגדל ילדים בשל העלות הכלכלית הגבוהה- מסיבות כלכליות אלו אנשים יותר שוקלים את מספר הילדים שיולדו להם, ולכן שיעור הילודה יורד.

- * יציבות המשפחה פוחתת- למשפחה הפוסט מודרנית קוראים "משפחה פריקה". בשל ריבוי הגירושים והמשפחות החד הוריות.
- * פונקציות של המשפחה עוברות למוסדות חברתיים- חינוך: הורים מצפים מהקהילה להיות אחראית על החינוך ומרגישים שנטל החינוך פחות עליהם.
- * החינוך נעשה מחוץ לבית בצפייה של ההורים שמוסדות החינוך הם אחראיים לכך.

אהבה וזוגיות בעידן הפוסט מודרני:

בעידן המסורתי- אהבה נקבעה על פי שידוך כמעט ולא הייתה בחירה של בני הזוג, ההורים הם הקובעים על פי ייחוס, מצב כלכלי, מראה חיצוני.

בעידן המודרני- בני הזוג בוחרים אחד את השני על פי אהבה עם פחות פיקוח חברתי, אך עדיין יש שידוכים.

בעידן הפוסט מודרני- בני הזוג עדיין בוחרים אחד את השני אך השיקולים שונים. פולחן האהבה הופך להיות רציונלי יותר ובשונה מהעידן המודרני בו האהבה הייתה תמימה. במקום "נס האהבה", "תהליך האהבה".

עברנו לתפיסה של מודל שיוויוני ופחתו תמים, יש חשיבות לטווח ארוך, צריך לסכם לפני על הקשר ולתחזק אותו כל הזמן. כל הזמן יש הבנייה חברתית.

היום קיימים יועצים שמתווכים ומכינים את הזוג לקראת הקשר ומסכימים ביניהם מה צריך להיות במהלך הקשר מכאן מובן שהאהבה לא מפסיקה. מעבר מקידוש האהבה להבנה שהאהבה היא חוזה מחושב.

גירושים במשפחה בפוסט – מודרנית:

המשפחה בעידן הפוסט-מודרני נקראת "משפחה פריקה" בשל ריבוי הגירושין, בכל העולם שיעור הגירושין עלה בצורה דרסטית (לדוגמא: בארה"ב הגירושין עלה ב-10%).

אצל מי הגירושין נפוצים יותר?

הגירושין יותר נפוצים אצל הצעירים: יש להם יותר אופציות, וגם כי הם רואים עוד בהתחלה אם הקשר באמת עובד או שלא.

בד"כ יש יתר שיעורי גירושין אצל העניים מאשר אצל העשירים- המצב הכלכלי גורם לסכסוכים ויכוחים רבים מידי.

כמו כן, זוגות שמתחתנים עקב הריון בלתי מתוכנן ולאחר כמה זמן הם מחליטים לסיים את הקשר.

הסיבות לשיעור הגבוהה יחסית של הגירושין:

שנוי בנורמות: יש בחברה הפ"מ יותר לגיטימציה (=רשות, פחות פיקוח חברתי) מבחינת הנורמות, יותר מקבלים את התופעה – אפשר היום להתגרש יותר מהר. שינוי בערכים:

← ערך הנישואים והמשפחה: במסורת הנישואים והמשפחה היוו ערך עליון וקדוש ובחברה הפ"מ הנישואים נחשבו יותר ל"חוויה"...

← ערך האינדיבידואליות (=הפרט): הערך של האינדיבידואליות עולה וערך הקולקטיב יורד. משמעות ערך האינדיבידואליות אומר שאם האדם הפרטי הוא למעלה, צריך קודם לדאוג לאושר הפרטי של האדם, גם אם זה פוגע קצת במשפחה.

← ערך השוויון בין המינים: פעם, כשהגבר שלט במשפחה, היה קל יותר לנהל משפחה וכיום שיש יותר שוויון- הנשים דורשות יותר ולא מתפשרות. יש להם יותר כוח, הן גם עצמאיות יותר. הם מראות מסוגלות להחזיר בית ומשפחה לבד, הם יותר מאמינות בעצמן..

← מבחינה סוגית: מצד אחד הציפיות מערך הזוגיות גדלו מאוד (קשר רומנטי, ילדים מצליחים, קריירה טובה) ומצד שני בעידן הפ"מ ערך המשפחה ירד ואנשים פחות משקיעים במשפחה ובשימורה. יש הרבה ציפיות מהמשפחה אך היא לא מבלה הרבה יחד...

← שינויים בחקיקה: במדינות המערביות יותר קל להתגרש מבחינת חקיקה, חוקים ורבנות (בישראל).

היווצרות משפחה חד הורית:

$\frac{2}{3}$ מהמשפחות החד הוריות הם עקב גירושין.

ה- $\frac{1}{3}$ הנוסף מתחלק 2:

* מוות, התאלמנות

* הקמת משפחה חד הורית מבחירה (ילדים ממבחנה)

בישראל יש חוק שתומך במשפחות חד- הוריות, ברוב המשפחות יש הכנסה קבועה ע"י המדינה במסייעת. ברוב המשפחות הנשים במשפחה מנהלות את המשפחה.

"האבות החדשים" = מושג. בעידן הפ"מ הנשים בד"כ נשארות עם המשפחה, אך ככל שיש שיוויון אז יש אבות שנשארים עם המשפחה בבית, הם מוכיחים שגם הם כמו האם יכולים למהל משפחה ולדאוג לצרכים הרגשיים של הילדים. החברה "מרשה" לגברים להתנהג גם ברגישות ובכישורים לגדל משפחה.

זכויות נשים וילדים

נשים וילדים : 2 קבוצות שבמהלך השנים לא כיבדו את זכויותיהם ובעידן הפ"מ החברה התחילה יותר לכבד ולדרוש זכויות אלו קול הנשים והילדים הושתק במשך המון שנים.

זכויות ילדים

במשך השנים ילדים לא זכו למעמד משלהם הם נחשבו חסרי זכויות- הורה יכול להתייחס לילד שלו כרצונו- בין אם זה אלימות ובין אם זה יחס טוב. ואך אחד לא דאג לשלומם של הילדים. כיום, בעידן הפ"מ המדינה לוקחת אחריות וחוקקה חוקים המכירים בילד כאדם נפרד בעל זכויות משלו.

קיימים 2 סוגי זכויות לילדים :

זכויות פסיביות = כל מה שהילד זכאי לקבל – הגנה, ביגוד, אוכל, חינוך, טיפול רגשי, טיפול פיזי, כבוד, אהבה, וכו'...

זכויות אקטיביות = מה שהילד יכול לעשות- לעבוד, מגורים אישיים, לצאת לשחק בגן השעשועים וכו'...

בנוסף לחוקים של הילדים מתפתחת תרבות לילדים- ספרים, מוזיקה, תכונות לילדים וכו'... כמו כן, גם להורים יש עזה- קורסים איך להיות הורים, סדנאות, ספרים, הדרכות וכו'...

האמנה לזכויות הילד :

הגדרות אידאולוגיה : איך אנחנו רוצים בחברה שלנו שיתייחסו לילד בתרבות הנוכחית. לאמנה אין מעמד חוקי אך המדינה חקקה חוקים בהתאם לאמנה.

דוגמאות מהאמנה :

* אסור להפלות בין הילדים בחוק

* לילד חופש מחשבה מצפון ודת, הבעת דעה, חופש ביטוי.

* בכל הפעולות שנוגעות לילד טובת הילד תהיה שיקול ראשון בכל החלטה הקשורה אליו (דוגמא- כשהורים מתגרשים, מביאים את הילד להורה שיהיה הכי טוב בעבורו).

בשנת 1991 מדינת ישראל אישרה את האמנה בארץ, היא קיבלה על עצמה את ההצהרות וחוקקה חוקים כגון : אסור להעניש ענישה פיזית, אסור לנצל ילדים בעבודה, אסור להתעלל, יש הגבלה של ענישה מדינית לקטינים (בית סוהר וכדומה...), למבוגרים אסור לקיים מגע מיני עם קטינים.

זכויות נשים

נשים מהוות 51.5% מהאוכלוסייה. הם מרגישות מיעוט בגלל שהם מקבלות פחות מהגברים. לאורך שנים רבות הושתק קולם של הנשים, לטענתם ההצלחה של האישה תלויה המון פעמים בחברה ולא תמיד היכולת והמסוגלות של הנשים באים לידי ביטוי בגלל החברה.

החוקים השומרים על זכויות הנשים :

* חוק מתן שכר שווה לעובד ולעובדת : על מעסיק חובה לתת את אותו שכר לגבר ולאישה.

* חוק שיוויון הזדמנויות בעבודה : חוק האוסר על אפליה על סמך מין, מעמד, מוצא, תפקיד וכו'.

* חוק למניעת הטרדה מינית: אוסר הטרדה מינית – פיזית ומילולית כלפי האישה. מחייב את המעביד לעשות דברים למניעת הטרדה ואוסר על מתן ייחס עוין כלפי מי שהתלוננה. אסור להפלות במקום העבודה אם האשה עוברת טיפולי פוריות. צריך שיהיה במקום העבודה מישהו לפנות אליו.

* "העדפה מתקנת": נכללים 2 חוקים – חוק מתן ייצוג הולם לנשים (בחברות ממשלתיות לדוגמא) וחוק שירות המדינה שמחייב את נציג שירות המדינה לפעול למען מתן ייצוג הולם לנשים ולגברים בשירות המדינה ומתיר שימוש בהעדפה מתקנת.

← כיום המצב ביחס לנשים טוב בגלל שיש חקיקה מתקדמת ותומכת ביחס לנשים. האופציות יותר פתוחות אך יש כמה בעיות:

חקיקה שוויונית לא מבטיחה שוויון: יש פער בין הרצוי למצוי. המציאות היא לא בדיוק מה שרצינו אשר לשחק עם החוקים ולהגמיש אותם. היחס לנשים צריך להתבטא גם בחינוך ובערכים.

מושגים:

- "העדפה מתקנת"
- "תת ייצוג" = אין הרבה ייצוג, אין מי שיביע את קול האוכלוסייה / קבוצה.
- "כפל תפקידים" = יש לאישה אופציה לעשות קריירה וגם היא צריכה להיות בבית ולנהל אותו (טיפול בילדים, נקיון, אוכל וכו'). זו התמודדות לא פשוטה שנדרשת מרוב הנשים היום.
- "תקרת זכוכית" = דימוי, לכאורה נשים יכולות לטפס בסולם המקצועי אך במציאות בשלב מתקדם הן מגיעות לתקרה "בלתי נראית" אך ממשית שמונעת מהם להתקדם.